

Rapport
Uitkomsten onderzoek naar
mogelijkheden invoering restafval
in Leidschendam-Voorburg

Bijlage bij raadsbrief 4411
Uitkomsten onderzoek naar mogelijkheden invoering restafvaltarief

Inleiding

Op 27 mei 2025 heeft de gemeenteraad van Leidschendam-Voorburg het college gevraagd om te onderzoeken welke aanpassingen en wijzigingen doorgevoerd moeten worden om in de toekomst eventueel de invoering van een restafvaltarief mogelijk te maken. De raad benoemde ook de uitkomsten van een Delfts onderzoek, dit is echter geen onderzoek dat onderzoekt naar wat nodig is om het restafvaltarief in te voeren. De raad van Delft heeft op 13 juni 2024 gevraagd om de raad op een later tijdstip te informeren over een onderzoek naar ervaringen van andere gemeenten en kent daarmee een andere insteek dan motie – Restafvaltarief.

In dit rapport staan de uitkomsten van dit onderzoek waarbij mede gebruik is gemaakt van het Handboek Diftar dat geschreven is in opdracht van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, de VNG en van de Nederlandse Vereniging van Reinigingdiensten (NVRD), en het onderzoek dat JMA heeft uitgevoerd in opdracht voor Avalex toen duidelijk werd dat één Avalex-gemeente serieuze plannen had (en heeft) om het restafvaltarief in te voeren. Verder is gesproken met meerdere gemeenten die het restafvaltarief al hebben ingevoerd en die, op punten, overeenkomsten vertonen met de gemeente Leidschendam-Voorburg. Uiteindelijk is ook informatie gebruikt die is gedeeld tijdens een kennissessie over diftar georganiseerd door Rijkswaterstaat en de NVRD.

In hoofdstuk 1 is uitgelegd wat het restafvaltarief is en welke varianten worden gebruikt en wat de voor- en nadelen van de verschillende varianten zijn. In hoofdstuk 2 wordt een kort overzicht gegeven van het gebruik van diftar (of restafvaltarief) in Nederland. In hoofdstuk 3 wordt dieper ingegaan op de redenen om het restafvaltarief in te voeren en mogelijke resultaten. In hoofdstuk 4 wordt beschreven welke stappen, en welk tijdspad, doorlopen moeten worden om te komen tot een succesvolle implementatie mocht de raad in de toekomst besluiten tot invoering van het restafvaltarief.

Voor dit onderzoek is geen uitgebreid financieel overzicht opgesteld omdat dit plaatje mede afhangt van keuzen die gemaakt kunnen worden. Ook zal, mede door de inflatie, dit plaatje nog aanzienlijk wijzigingen in de komende maanden en jaren. Wel zullen enkele belangrijke posten voor implementatie aan de hand van ingeschatte aanschafkosten benoemd worden.

Mocht het komen tot een daadwerkelijk raadsvoorstel in de komende raadsperiode (of daarna), zal een investeringsoverzicht uiteraard onderdeel zijn van het raadsvoorstel.

1. Wat is het restafvaltarief

Het restafvaltarief is ontstaan eind jaren '90. Uitgangspunt van het restafvaltarief is dat de vervuiler betaalt. Hoe meer afval iemand aanlevert, hoe meer die persoon betaalt aan afvalstoffenheffing.

Om dit te bewerkstelligen, bestaat het restafvaltarief uit twee tarieven:

- A. Vast tarief
- B. Variabel tarief

1.1 Vast tarief

Het vaste component wordt gebruikt voor de financiering van diensten van de afvalverwerker die onafhankelijk zijn van het restafval, denk aan de inzameling van grondstoffen als PMD, GFT, oud papier en textiel. Maar ook aan kosten voor de (mobiele) milieustraat.

1.2 Variabel tarief

Het variabel tarief betreft de inzameling en verwerking van het fijn huishoudelijk restafval. Hiervoor bestaan drie mogelijkheden:

- a. Tarief gebaseerd op frequentie van aanbieden;
hierbij betalen inwoners per keer dat zij hun mini-container restafval aanbieden, of per keer dat ze een zak in een ondergrondse container (met toegangsregistratie) gooien
- b. Tarief gebaseerd op gewicht van aangeboden afval;
Hierbij betalen inwoners per kilo ingeleverd restafval
- c. Tarief gebaseerd op dure zakken
Hierbij mag restafval alleen in een zak worden weggegooid die duur is.

Alle drie de systemen hebben hun voor- en nadelen die hieronder kort worden weergegeven:

1.2.1 Tarief gebaseerd op frequentie

Voordelen:

- Motiveert om goed te scheiden om zo min mogelijk een volle mini-container te hoeven aanbieden of zo min mogelijk zakken te moeten weggoeien;
- Door een lagere aanbiedingsgraad kan bespaart worden op inzamelkosten (omdat er minder routes nodig zijn).

Nadelen:

- Brengt kosten met zich mee omdat mini-containers moeten worden gechipt en ondergrondse containers van een toegangsregistratiesysteem moeten worden voorzien;
- Combinatie met nascheiding in de hoogbouw (wat zorgt voor veel volume) zorgt dat de bepaling van tarieven voor weggoeien van zakken in ondergrondse containers gecompliceerd is.

1.2.2 Tarief gebaseerd op gewicht

Voordelen:

- Wordt gezien als het eerlijkste model; je betaalt per kilo;
- Goed te combineren met nascheiding omdat dit een lichte stroom is, de invloed van PMD op het gewicht van het overige restafval is beperkt;
- Goede stimulans om goed te scheiden om zo gewicht (en volume) te verkleinen.

Nadelen:

- Installatie van weegsystemen voor mini-containers is duur;
- Er zijn nog geen weegsystemen voor ondergrondse containers beschikbaar die registreren hoe zwaar een individuele zak is;
- Zorgt niet direct voor verlaging van aanbiedingen, waardoor besparing op inzamelkosten beperkt is.

1.2.3 Dure afvalzak

Voordelen:

- Goedkoop om in te voeren;
- Motiveert om minder weg te gooien;
- Belastingstelsel hoeft niet te worden aangepast aangezien de inwoners voor dure zakken betalen en daar de financiële motivatie zit.

Nadelen:

- Afval kan/ mag alleen nog in zakken worden aangeleverd, dit zorgt voor mindere beeldkwaliteit en meer zwerfvuil door meeuwen;
- Dit leidt tot een desinvestering in de mini-containers die mensen nu hebben en die nog niet zijn afgeschreven;
- Aan het ophalen via zakken zitten arbo-technische bezwaren;
- Hoge frequentie van inzameling blijft nodig, dit leidt tot minder besparingen op de inzamelkosten.

2 Restafvaltarief (diftar) in Nederland

In onderstaand figuur is aangegeven in welke gemeenten diftar (binnen Avalex wordt gewerkt met de term restafvaltarief) is ingevoerd en in welke gemeenten nog niet.

Figuur 1: Gemeenten met en zonder diftar in 2024 (RWS, 2025)

Diftar en verstedelijkingsklasse

Uit bovenstaande kaart blijkt dat diftar vooral in het zuiden en oosten veel gebruikt wordt. Dit zijn veelal kleinere gemeenten en gemeenten die weinig hoogbouw/ etagewoningen hebben.

Onder gemeenten die meer dan 50% hoogbouw hebben, zoals de gemeente Leidschendam-Voorburg (61% hoogbouw), is nog geen gemeente overgestapt op diftar/ restafvaltarief. Dit maakt een vergelijking met andere, soortgelijke, gemeenten lastig. Er is niet één reden waarom nog geen enkele gemeente in verstedelijkingsklasse A is overgegaan naar een restafvaltarief. Voor sommige gemeenten met een oude binnenstad is het ruimtegebrek een doorslaggevende factor, in andere gemeenten wordt gewezen op de grote diversiteit van de gemeente (in soorten woningen) die een restafvaltarief moeilijk maakt omdat rekening moet worden gehouden met zoveel uitzonderingen. In andere gemeenten is het een politieke keuze om (nog?) niet over te gaan op een restafvaltarief.

Gemeenten die qua samenstelling, grootte en bouwwijze enige overeenkomsten hebben (maar minder laagbouw) en die diftar hebben ingevoerd, zijn gemeenten als Gouda (75.300 inwoners, 42% hoogbouw) en Katwijk (66.600 inwoners en 36% hoogbouw). Met deze gemeenten is gesproken over:

1. Aanloopproces
2. Resultaten
3. Evaluatie/ lessons learned

Uitkomsten van deze gesprekken zijn verwerkt in onderstaande hoofdstukken.

Verder is gebruik gemaakt van ervaringen met de invoering en werking van het restafvaltarief van Lansingerland, Zwolle en Velsen.

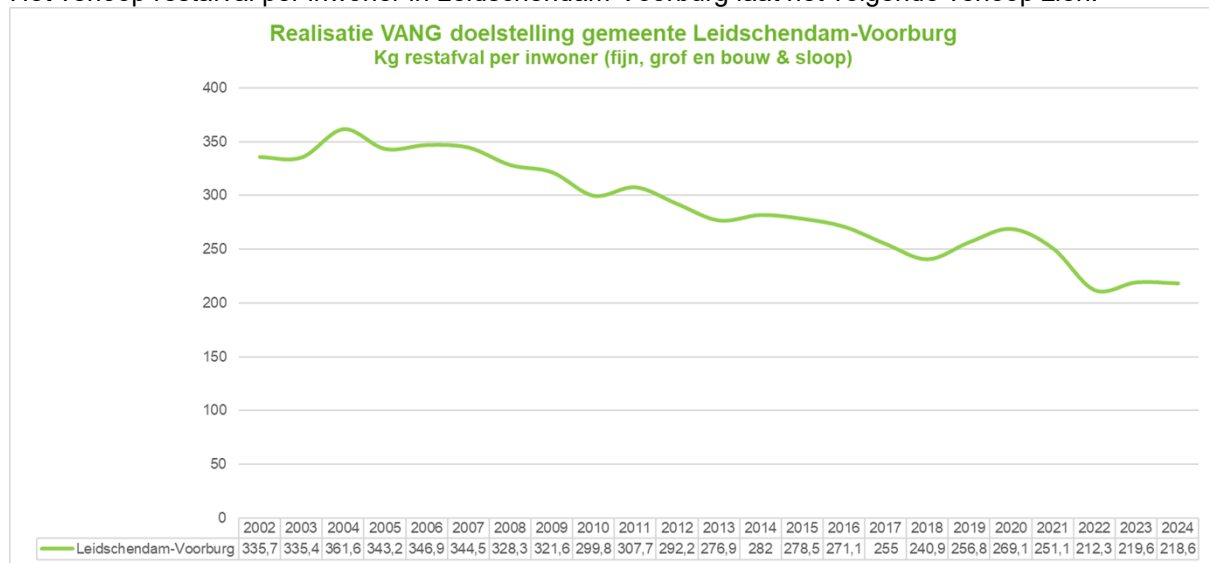
3 Waarom een restafvaltarief

3.2 VANG-norm

In 2015 is het programma VANG-HHA (Van Afval naar Grondstof voor HuisHoudelijk Afval) van start gegaan. Vanaf de start is de VANG-norm ingesteld; doel was om in 2020 niet meer dan 100 kilogram restafval per persoon, per jaar te produceren. Voor de jaren later was de wens om uit te komen op 35 kilo.

Deze doelstelling was niet realistisch; in 2020 voldeden slechts 82 gemeenten aan dit doel (bron: gegevens 2020 uit Afvalmonitor, Rijkswaterstaat).

Het verloop restafval per inwoner in Leidschendam-Voorburg laat het volgende verloop zien:

Bron: Afvalmonitor, RWS

Op basis van de inzamelgegevens tot en met juni 2025, zal het aantal kilo's per inwoner in de gemeente ongeveer gelijk blijven/ licht stijgen.

3.2 Verminderen van het restafval

Gezien de huidige resultaten in de gemeente en het feit dat we nog ver afstaan van het doel van de 100 kilogram per persoon, is het verminderen van het restafval een hoge prioriteit.

Het verminderen van restafval zal via verschillende wegen moeten lopen en hierbij zijn veel actoren bij betrokken: inwoners, gemeente, Avalex, HVC (de verwerker van het restafval) het Rijk, de producenten.

- Inwoners
- Inwoners kunnen op twee manieren bijdragen bij het verminderen van restafval:
- Beter scheiden van het afval, zodat er zo min mogelijk afval bij het restafval komt, en tegelijkertijd de kwaliteit van de andere stromen zo goed mogelijk is (zodat er geen ladingen worden afgekeurd en alsnog bij het restafval terecht komen);

- b. Minder weggooien door anders inkopen. Inwoners bepalen wat er wordt gekocht en kunnen hierin kritisch zijn door bijvoorbeeld producten die dubbel verpakt zijn, niet meer te kopen. Of de voorkeur te geven aan producten die verpakt zijn in papier in plaats van plastic.

Gemeente	<p>De gemeente faciliteert de inwoners maximaal om het scheiden van afval en grondstof zo gemakkelijk mogelijk te maken, zonder daarbij de kosten uit het oog te verliezen.</p> <p>Ook kan de gemeente via tarieven of ophaalfrequentie proberen het gedrag van inwoners te beïnvloeden.</p>
Avalex	<p>Avalex voert de opdrachten uit van de gemeente voor het installeren van nieuwe containers. Maar Avalex heeft ook een voorlichtende functie die zij vervult met onder meer de afvalcoaches en met de milieustraat waar grof huishoudelijk afval (wat meetelt voor de VANG-norm) gescheiden kan worden ingezameld.</p>
HVC	<p>HVC is verantwoordelijk voor het verwerken het fijn- en grof huishoudelijk afval en het GFT van de gemeente. Het restafval van de hoogbouw, inclusief PMD, gaat als eerste naar de nascheidingsinstallatie van HVC. Het PMD dat eruit wordt gehaald, wordt niet mee geteld bij het aantal kilo's restafval in de gemeente.</p>
Rijk	<p>Het Rijk onderhandelt met producenten over de Uitgebreide Producentenverantwoordelijkheid (UPV). In deze UPV's worden afspraken gemaakt voor de gehele levenscyclus van producten. Ook zijn producenten in dat geval verantwoordelijk voor een juiste verwerking van hun producten aan het einde van de levensduur. Daarmee vallen deze producten niet meer onder restafval omdat zij apart verwerkt worden. Een voorbeeld hiervan zijn (droge) matrassen.</p>
Producenten	<p>Producenten sluiten niet alleen UPV's af met het Rijk maar spelen ook een doorslaggevende rol in het aanpassen van bijvoorbeeld hun verpakkingen of producten met als doel de verwerking van de verpakkingen aan het einde van de levensfase te vergemakkelijken (door niet te veel verschillende grondstoffen of materialen te gebruiken, dit bemoeilijkt de verwerking).</p>

3.4 Voordelen van verminderen van het restafval

Het verminderen van restafval is zowel uit milieutechnisch oogpunt en vanuit financieel oogpunt van groot belang.

3.4.1 Voordelen voor het milieu

De voordelen voor het milieu zijn tweeledig:

- a. Door goed te scheiden, blijft er minder restafval over (zie 3.4 Ruimte voor verbetering). Hierdoor hoeft minder afval verbrand te worden. Dit scheelt CO₂- uitstoot;
- b. Door beter te scheiden worden belangrijke grondstoffen bewaard die opnieuw ingezet kunnen worden. Dit zorgt ervoor dat er minder nieuwe grondstoffen hoeven worden gewonnen, met

mogelijke milieuschade tot gevolg. Daarnaast is het veelal goedkoper om nieuwe producten van herwonnen materialen te gebruiken. Zo vraagt het maken van nieuw verpakkingsglas van gerecycled glas ongeveer 30% minder energie dan het maken van verpakkingsglas van nieuwe materialen.

3.4.2 Financiële voordelen

De financiële voordelen bestaan uit twee delen:

- a. Lagere kosten voor verwerking afval
 - a. Minder verbrandingsbelasting en CO₂-heffing als er minder restafval wordt verbrand;
 - b. Het verwerken van GFT en textiel is goedkoper dan het verwerken van restafval én hierover hoeft geen verbrandingsbelasting of CO₂-heffing te worden betaald.

- b. Hogere opbrengsten door verkoop schone grondstoffen

Voor grondstofstromen als glas, oud papier en PMD ontvangt Avalex een vergoeding. Deze wordt teruggegeven aan de gemeente en daarmee aan de inwoners. Over 2023 leverden de verkoop van grondstoffen de gemeente € 753.358 op. Als alle grondstoffen uit het restafval worden gehaald (en de afvalscheiding daarmee verbetert), kan dit bedrag nog stijgen. Wel moet hierbij gemeld worden dat de opbrengsten van grondstoffen sterk fluctueren omdat de prijs wordt bepaald op de wereldmarkt.

3.5 Ontwikkeling verbrandingsbelasting en CO₂-heffing

Verbrandingsheffing

Op dit moment is de verbrandingsheffing € 39,70 per ton restafval. Op basis van het belastingplan 2026 dat met Prinsjesdag 2025 werd gepresenteerd door het kabinet, stijgt deze verbrandingsbelasting in 2028 naar € 90,21. Vanaf 2035 stijgt de verbrandingsbelasting nog verder naar € 113,81.

Uitgaande van het aantal tonnen restafval in de gemeente in 2024 (14.179 ton), betekent dit de volgende stijging van de verbrandingsheffing:

Jaar	2024	2025	2026	2028 e.v.	2035 e.v
Verbrandingsbelasting	€ 39,23	€ 39,70	€ 40,98 ¹	€ 90,21	€ 113,81
Kosten voor LV	€ 556.242	€ 562.906	€ 581.055	€ 1.279.087	€ 1.613.711

Motie Tweede Kamer

De Tweede Kamer heeft op 27 november een motie aangenomen die het kabinet oproept om de budgettaire opgave van €567 miljoen niet langer primair te dekken via de afvalsector, maar zoveel mogelijk via alternatieve maatregelen.

Het is op dit moment nog onduidelijk wat de gevolgen van deze motie zijn. Een werkgroep bestaande uit vertegenwoordigers vanuit de afvalsector en verschillende ministeries zijn bezig met een verdere uitwerking van verschillende alternatieven.

Indien het kabinet gehoor geeft aan de motie, en de extra verhogingen op de verbrandingsbelasting niet door gaan, heeft dit positieve financiële gevolgen.

¹ Uitgaande van een stijging van 3,2%, raming van het CPB

Uitgaande van een reguliere verhoging van de verbrandingsbelasting (van 3,2%), gelieerd aan de inflatie, is de ontwikkeling van de verbrandingsheffing en kosten voor Leidschendam-Voorburg als volgt.

Jaar	2024	2025	2026	2028 e.v.	2035 e.v.
Verbrandingsbelasting	€ 39,23	€ 39,70	€ 40,98	€ 43,64	€ 54,41
Kosten voor LV	€ 556.242	€ 562.906	€ 581.055	€ 618.772	€ 771.479

CO₂-heffing

Vanaf 2026 moeten ook Afval Energie Centrales (AEC) een CO₂-heffing gaan betalen. Deze is € 35,26 per ton restafval. Door vrijstellingen, zal de heffing in 2026 € 5,79 per ton zijn. Omdat er nog onduidelijkheid is over de toepassing, zal HVC 50% van de heffing voor haar rekening nemen in 2026. Dat betekent dat de gemeente in 2026 € 2,90 per ton restafval zal betalen.

Bij een ongewijzigd tonnage ten opzicht van 2024 betekent dat een heffing voor de gemeente Leidschendam-Voorburg van € 41.119. In 2030 zal de CO₂-heffing zijn gestegen naar € 103,25 waarbij de dispensaties worden afgebouwd. De totale kosten hiervoor zullen dus ook stijgen in de komende jaren, al is nog niet precies duidelijk hoeveel.

3.6 Ruimte voor verlaging restafval

Het verlagen van het restafval kan ingewikkeld zijn. Vaak zal het gepaard moeten gaan met een ander consumptiepatroon van inwoners. In Leidschendam-Voorburg is dat echter (nog) niet het geval. Er is namelijk heel veel winst te halen door 'gewoon' goed te scheiden.

Op basis van de sorteeraanlyse uit 2024 is bekend dat slechts een klein deel van het restafval ook daadwerkelijk restafval is. Uit die analyse (zie 4009 Notitie mogelijke maatregelen ter vermindering restafval) blijkt dat van de 182 kilo fijn huishoudelijk restafval die inwoners gemiddeld weggooiden in 2024 zo'n 66% bij de vijf 'grote' grondstoffen (GFT, PMD, Oud papier, Glas en Textiel) had gemogen/gemoeten. Dat is 120 kilo per inwoner. Voor de hele gemeente betekent dat ongeveer 9.440 ton restafval minder!

Voor de berekening van de kosten van de verbrandingsbelasting vanaf 2026 zou dat het volgende betekenen:

Jaar	2026	2028 e.v.	2035 e.v.
Verbrandingsbelasting	€ 40,98 ²	€ 90,21	€ 113,81
Kosten voor LV (ongewijzigd resultaat)	€ 581.055	€ 1.279.087	€ 1.613.711
Bij 'perfecte' afvalscheiding	€ 194.204	€ 427.505	€ 539.346
Verschil	€ 386.851	€ 851.582	€ 1.074.365
'Winst' per huishouden	€ 10	€ 20,71 ³	€ 25 ⁴

Bedenk dat dit enkel de 'winst' is als gevolg van een lagere verbrandingsheffing. Lagere verwerkingskosten, lagere CO₂-heffing en meer opbrengsten voor onder meer oud papier, PMD en glas zijn nog niet meegenomen in deze berekening gezien het aantal onbekende gegevens, zoals de

² Uitgaande van een stijging van 3,2%, raming van het CPB

³ Uitgaande van een stijging van het aantal huishoudens naar 41.100

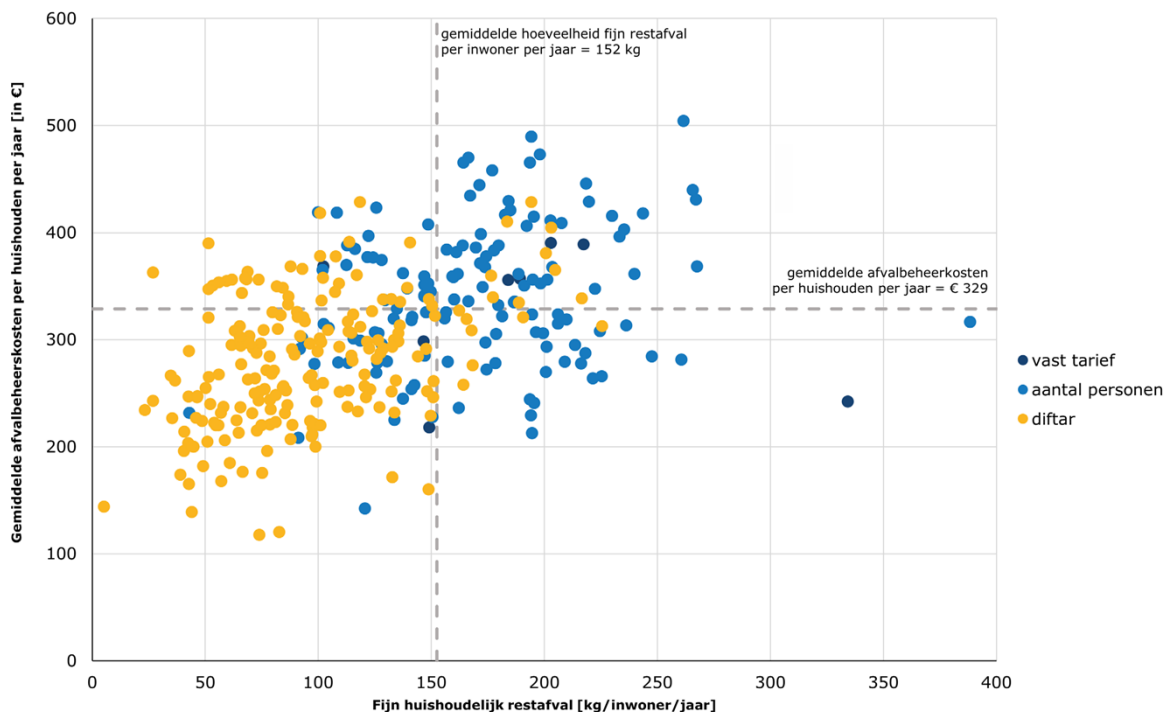
⁴ Uitgaande van een stijging van het aantal huishoudens naar 43.000

ontwikkelingen op de wereldmarkt voor prijzen oud papier en glas, de ontwikkeling van de verwerkingskosten en, zoals al gezegd, de precieze CO₂-heffing na 2030.

3.7 Resultaten van een restafvaltarief

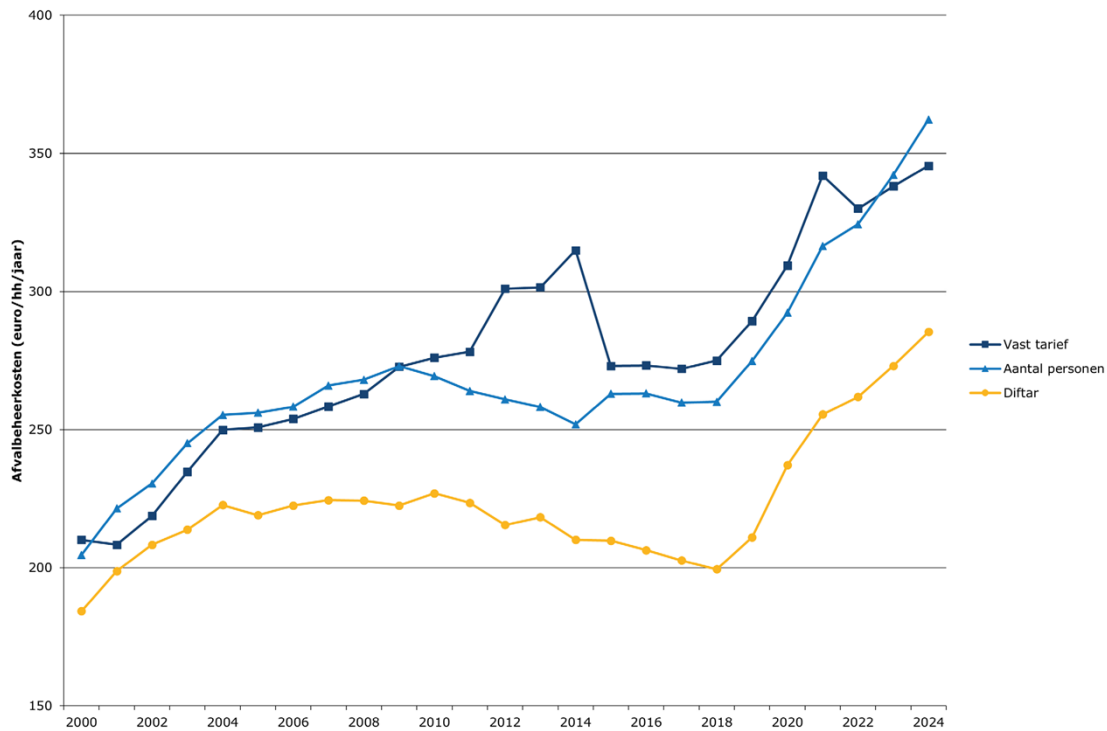
Zoals hierboven is beschreven, is het voor het betaalbaar houden van afvalinzameling en -verwerking van groot belang dat het aantal kilo's restafval per inwoner snel omlaag gaat. De gemeente heeft op verschillende manieren getracht mensen hiertoe te stimuleren en faciliteren. Uit de grafiek in 3.1 blijkt echter dat de daling zeer traag gaat.

Uit ervaringen van andere gemeenten is duidelijk dat de invoering van het restafvaltarief helpt met het snel omlaag brengen van het aantal kilo's restafval per inwoner. En dit heeft weer een relatie met de hoogte van de afvalstoffenheffing zoals uit onderstaande grafiek blijkt.

Restafval en de afvalstoffenheffing bij diftar en niet-diftar (RWS, 2025)

Het mindere restafval, en daarmee de lagere verwerkingskosten en verbrandingsheffing hebben gevolgen voor de ontwikkeling van de afvalstoffenheffing in de afgelopen jaren.

Ontwikkeling van de gemiddelde heffing in gemeenten met en zonder diftar (RWS, 2025)

Ook op individueel niveau, per gemeente, is duidelijk dat een restafvaltarief leidt tot minder kilo's restafval. Van de tien best-presterende gemeenten met verstedelijkingklasse 2 heeft alleen Tilburg nog geen restafvaltarief.

Gemeente	Aantal kilo's restafval in 2023	Afhaalsysteem
Apeldoorn	82	Dure afvalzak
Hengelo (Overijssel)	85	Dure afvalzak
Deventer	92	Volume & frequentie
Nijmegen	102	Dure afvalzak
Maastricht	104	Dure afvalzak
Ede	110	Volume & frequentie
Enschede	120	Volume & frequentie
Tilburg	132	Geen diftar
Zwolle	134	Dure afvalzak
Gouda	138	Volume & frequentie

4. Mogelijk proces tot invoering van een restafvaltarief

De invoering van een restafvaltarief is een zaak van een lange adem. In sommige gemeenten heeft de tijd tussen een raadsbesluit en de daadwerkelijke invoering meer dan een raadsperiode geduurd. In dit hoofdstuk worden alle noodzakelijke stappen benoemd waarbij ook duidelijk wordt gemaakt wie verantwoordelijk is voor de stap (Avalex of de gemeente).

4.1 Politieke besluitvorming

4.1.1 Participatie (en communicatie)

De eerste stap op weg naar invoering van een restafvaltarief is de politieke besluitvorming. Dit kan een lang traject zijn. Het verleden heeft geleerd dat ingrepen in het afvalbeleid alleen maar succes hebben als er uitvoerig is geparticipeerd met inwoners, veelal ook tijdens het voortraject voordat een raadsbesluit wordt genomen.

Voor een goede discussie met inwoners, is het van belang dat inwoners precies weten wat het restafvaltarief inhoudt en ook wat zij kunnen doen om hun kosten zo laag mogelijk te houden. Op die manier kan de raad een beeld krijgen wat de prioriteiten zijn van de inwoners op dit gebied. Tegelijkertijd moet er gewaakt worden dat de stille meerderheid wordt overschreeuwd door een luide minderheid. Dit kan door een wetenschappelijke benadering zoals een brede enquête.

Voorbeeld Lansingerland

In Lansingerland is voordat de raad een besluit heeft genomen, eerst uitgebreid gesproken met inwoners. Ook is er een (wetenschappelijk verantwoorde) steekproef genomen. Deze inwoners kregen een enquête toegestuurd met de vraag deze in te vullen voor een bepaalde datum. Voor die datum is nogmaals contact gezocht met de inwoners die nog niet hadden gereageerd.

Naast deze steekproefgroep, is de enquête ook breed in de gemeente uitgezet. De uitkomsten van beide groepen wek niet significant af.

4.1.2 Besluitvorming door de raad

Als de raad besluit om het restafvaltarief in te voeren, dienen er ook meteen keuzes gemaakt te worden over zaken die vanaf het begin meegenomen moeten worden.

Voorbeelden hiervan zijn:

- Hoe gaat de gemeente om met grote afvalstromen zoals luiers of medisch afval? Hiervoor kunnen bijvoorbeeld aparte bakken voor worden geplaatst waar alleen luiers en/ of medisch afval gratis in mogen. Mensen worden op die manier niet 'gestraft' omdat ze bijvoorbeeld kleine kinderen hebben of een medische aandoening hebben.
- Op welke wijze wordt kwijtschelding verleend aan inwoners die daarvoor in aanmerking komen? Gekozen kan worden voor een kwijtschelding van alleen het vaste tarief.
- Voor welke vorm van een restafvaltarief kiest de gemeente? Op frequentie, op gewicht of door middel van dure afvalzakken. Hierbij is het advies om aan te sluiten bij het systeem dat Midden-Delfland heeft gekozen (frequentie) omdat dit minder extra investeringen vraagt.

- Voor een verdere uitwerking door de afdeling Belastingen/ heffingen van de gemeente is het ook van belang dat de raad in een vroeg stadium beslist over de wijze van facturering/ betaling.

4.2 De voorbereiding

Als de raad een besluit tot de invoering van een restafvaltarief heeft genomen, dienen veel voorbereidingen genomen. Om zaken goed in te kunnen regelen, zowel bij Avalex als bij de gemeente, is de periode van ongeveer 18 maanden een werkbare periode zo blijkt uit gesprekken met andere gemeenten. Wetende dat een nieuw tarief alleen maar per 1 januari van een nieuw jaar kan ingaan, zou een besluit voor het zomerreces (ongeacht welk jaar) de organisatie en Avalex voldoende tijd geven de noodzakelijke voorbereidingen te treffen.

Dus als de raad zou besluiten tot invoering in juni 2027, zou de invoering per 1 januari 2029 kunnen.

4.2.1 De basis op orde

Voor invoering van het restafvaltarief is het vitaal dat de juiste mini-containers aan het juiste adres zijn gekoppeld. Ook dienen inwoners in de hoogbouw nieuwe afvalpassen te ontvangen die gekoppeld zijn aan de restafvalcontainer die dicht bij hun woning staat.

De koppeling van mini-containers en de afvalpassen aan het juiste adres is van groot belang voor een goede uitrol van het restafvaltarief. Vandaar dat voor deze stap veel tijd wordt genomen.

Onderdeel van de basis op orde is ook het verstrekken van nieuwe afvalpassen aan alle inwoners. Op die manier is duidelijk dat de passen (voor het openmaken van ondergrondse containers) ook daadwerkelijk aan het juiste huisadres zijn gekoppeld. Op dit moment kan dat niet met zekerheid gezegd worden omdat soms mensen hun afvalpas niet achterlaten in het oude huis, maar meeverhuizen naar hun nieuwe woning.

4.2.2 Communicatie en participatie

Communicatie

Een belangrijk onderdeel van de voorbereiding is ook de communicatie naar de inwoners. Waarom doet de gemeente dit? Waarom is scheiding belangrijk? Hoe kunnen inwoners hun afval scheiden, ook als zij klein behuisd zijn? Welke grondstoffen moeten waar worden weggegooid?

Een adres waar inwoners tijdens de voorbereidingsfase terecht kunnen met hun vragen is van groot belang. Ook kan de gemeente inwoners inzetten die als 'ambassadeur' het nieuwe beleid uitleggen en ook hun ervaringen kunnen delen; hoe lukt het hen om zo min mogelijk restafval te produceren.

Verder kan de gemeente ervoor kiezen om bijeenkomsten te organiseren voor inwoners waar zij, laagdrempelig, hun vragen kunnen stellen aan de gemeente of Avaex.

Om het afvalbeleid tot een succes te maken, moeten alle inwoners de communicatie-uitingen van de gemeente kunnen volgen en begrijpen. In de gemeente Katwijk is hierbij gekozen om in, Nederlandstalige, brieven een QR-code toe te voegen die leidde naar een website waar in meerdere talen de informatie werd verstrekt aan de inwoners.

Participatie

Een deel van de voorbereidingen heeft invloed op de openbare ruimte: bijvoorbeeld de plaatsing van extra ondergrondse containers. Dit roept soms ook weerstand op. Het is daarom van belang om hier ook met inwoners te participeren. Wijkbewoners weten vaak beter dan de gemeente of Avalex wat een logische plek is voor een extra container, of waar veel afval wordt gedumpt en wat een risicoplek is voor de periode na invoering.

In deze fase is het ook van belang om met bijvoorbeeld bewonersgroepen te spreken over de plaatsing van ondergrondse containers. Belangrijke input kan ook komen van de Adviesraad Sociaal Domein die betrokken moet worden bij niet alleen de plaatsing van ondergrondse containers maar ook over hoe inwoners met veel medisch afval te helpen zodat zij niet gestraft worden met extra hoge variabele tarieven.

4.2.3 Keuze voor inzamelmiddelen

Mini-containers

De meeste grondgebonden woningen hebben mini-containers van 240 liter. Het kan echter dat door goed scheiden de restafvalcontainer pas na 4-6 weken vol is. Omdat dit het risico van stank met zich meebrengt, kunnen inwoners een keuze maken een mini-container van 140 liter te vragen. Deze kleinere container kent een lager tarief en kan dus, voor hetzelfde bedrag, vaker worden aangeboden.

Ondergrondse containers

De huidige ondergrondse containers voor restafval hebben vul-openingen voor zakken van 60 liter. Er kan een keuze gemaakt worden voor een tweede optie: een vulopening voor zakken van 30 liter. De tarieven hiervoor zijn dan anders (weggooien van een zak van 30 liter kost de helft van een zak van 60 liter).

Deze nieuwe ondergrondse containers hebben vaak een grotere containerbak waardoor deze eerst moeten worden geplaatst. Dit vergt nieuwe investeringen.

Het voordeel echter van deze bakken is dat inwoners die niet veel kunnen tillen (veelal oudere mensen) kleinere zakken (of half gevulde zakken) kunnen weggooien zonder meteen het volle tarief voor een 60-literzak te moeten betalen.

Inpandige containers

In verschillende appartementen-complexen kunnen inwoners hun restafval in een inpandige 1400 liter container gooien. Deze worden geleegd door Avalex na het buitenzetten op de afgesproken dag.

In de situatie dat een restafvaltarief wordt ingevoerd, is dit niet meer mogelijk omdat in deze gevallen niet op adres kan worden afgerekend.

Dit betekent dat in ieder geval de restafvalcontainers moeten verdwijnen uit de inpandige ruimte en nieuwe ondergrondse containers in de nabijheid van deze complexen moeten worden geplaatst.

Goede spreiding grondstof-locaties

Inwoners geven in enquêtes van bijvoorbeeld Avalex en de gemeente aan dat zij scheiding belangrijk vinden. Toch gaat het niet altijd goed. Een reden die hiervoor genoemd wordt is de afstand die mensen soms moeten afleggen met hun grondstoffen als glas, oud papier of GFT (bij de hoogbouw). Om mensen in staat te stellen goed te scheiden dient er een goede spreiding van de ondergrondse containers voor grondstoffen in de gemeente te zijn.

Op basis van een kaart kan Avalex de hiaten in de kaart vinden en het proces starten om daar nieuwe containers te plaatsen. Onderdeel van dit proces zijn het nemen van plaatsingsbesluiten door de gemeente. Ook dit kan een langdurig proces zijn, waar voldoende tijd voor moet worden uitgetrokken.

Om de kwaliteit van de grondstoffen te verbeteren en de kans op vervuiling door restafval, is in de gemeente Katwijk het besluit genomen om ook alle grondstof-containers te voorzien van toegangscontrole. Het scannen van de pas kost dan geen geld, maar het zorgt er wel voor dat mensen zich bewuster zijn wat ze waar weggoien.

4.2.4 Aanpassing openbare ruimte

Openbare prullenbakken

Naast nieuwe ondergrondse containers in de openbare ruimte is er nog een belangrijke aanpassing aan de openbare ruimte: de openbare prullenbakken in bijvoorbeeld winkelcentra en parken. Voorkomen moet worden dat mensen hier hun restafval kwijt kunnen om zo te voorkomen dat ze worden aangeslagen voor het weggooien van een vuilniszak. In gemeenten zonder tariefprikkel staan er ongeveer 11 openbare prullenbakken per 1.000 inwoners. In gemeenten met tariefprikkel zijn dit er 4 per 1.000 inwoners.

De openbare prullenpakken kunnen ook uitgerust worden met verkleinringen zodat de openingen verkleinen waardoor er geen zakken met afval meer in passen.

Zwerfafval

De gemeente kent een actieve groep inwoners die vrijwillig zwerfvuil rapen in de gemeente. Deze mensen moeten ergens heen met het zwerfvuil dat zij oprapen. Het is onwenselijk om de inwoners dit zelf te laten betalen.

In gemeenten met een restafvaltarief wordt gekozen tussen twee oplossingen voor dit probleem:

- a. Inwoners die veel zwerfvuil rapen ontvangen een extra (gratis) pas. Met deze pas kunnen zij gratis het opgeruimde zwerfvuil weggooien in een ondergrondse container;
- b. Andere gemeenten kiezen voor een extra klepje in de ondergrondse container voor zwerfvuil. Dit zijn vaak kleine klepjes aan de achter- of zijkant.

4.2.5 Uitwerken tariefstelling en afrekening

Tariefstelling

Het uitgangspunt van de afvalstoffenheffing is dat deze heffing de totale kosten voor afvalinzameling en -verwerking moet dekken.

Dit maakt de bepaling van het variabele deel en het vaste deel (en de verhouding tot elkaar) van groot belang. Er bestaat het risico van de diftarparadox.

Diftarparadox:

De vaste en variabele tarieven worden bepaald op basis van inzamelgegevens van voor de invoering van diftar. Omdat mensen echter beter gaan scheiden om hun variabele tarief zo laag mogelijk te houden, kan het voorkomen dat er aan het einde van het jaar te weinig afvalstoffenheffing is ontvangen. Om dit in een volgend jaar recht te zetten, wordt de afvalstoffenheffing (beide delen) in het volgende jaar verhoogd.

Om dit te voorkomen, is het van belang om:

1. Reëel een inschatting te maken van de inzamelresultaten in het eerste jaar dat met restafvaltarief wordt gewerkt. De NVRD adviseert om rekening te houden met een daling van het restafval tot wel 50%;
2. Hoe hoger het variabel deel, hoe hoger de kans op een tekort. Advies is dan ook om alleen de kosten die direct betrekking hebben op de inzameling en verwerking van het restafval in het variabel tarief mee te nemen. Kosten voor inzameling van grondstoffen (PMD, GFT, oud papier, textiel en glas) maar ook de kosten voor de milieustraat, worden dan meegenomen in het vaste tarief.

Verschillende gemeenten werken met een *symbolisch bedrag* voor het variabele deel van de afvalstoffenheffing. In dat geval is het vaste deel van de afvalstoffenheffing nog steeds een zeer groot deel van de afvalstoffenheffing.

Het basistarief kan voor iedereen gelijk worden gesteld. Maar ook kan gekozen worden voor een gedifferentieerd basistarief waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen 1-persoons, 2-persoons en meer-persoons huishoudens.

Tarieven per inzamelmiddel

De tarieven per inzamelmiddel moeten in verhouding tot elkaar staan. Zo zou het leging-tarief van een 240-liter mini-container viermaal zo hoog moeten zijn als het tarief voor het aanbieden van een 60-liter zak.

Voorbeeld van mogelijke variabele tarieven:

30 liter zak (via ondergrondse container)	€ 1
60 liter zak (via ondergrondse container)	€ 2
140-liter mini-container	€ 4,65
240 liter mini-container	€ 8

Nascheiding en restafvaltarief

In Leidschendam-Voorburg geldt dat PMD bij de hoogbouw via nascheiding wordt gescheiden. PMD is echter een volumineuze stroom grondstoffen. Waardoor een 60-liter zak snel vol zit. Tegelijkertijd levert het nagescheiden PMD wel inkomsten op voor de gemeente.

Hierdoor zouden bewoners van de hoogbouw benadeeld worden. In verschillende gemeenten, zoals Zwolle, wordt daarom een korting op het tarief van zakken (want die gaan in de OC) gegeven. Deze korting is gelijk aan het % PMD dat in de ondergrondse containers zit.

Rekenvoorbeeld nascheiding en restafvaltarief

Volgens de afvalstoffenheffing blijkt dat het *volume* van PMD in het restafval 30% is. Op basis van deze uitkomst wordt een korting van 30% op het tarief van afvalzakken gegeven/ doorberekend.

Een zak van 30 liter kost daarmee € 0,70.

Een zak van 60 liter kost dan € 1,40.

Bepaling tarieven

De nieuwe tarieven, zowel voor het vaste deel als het variabele deel, worden jaarlijks ten tijde van de begroting door de raad vastgesteld door middel van de Verordening Afvalstoffenheffing.

Praktijkvoorbeelden restafvaltarief

Gouda	Vast tarief:		€ 389,40
	Variabel tarief	mini 140 liter	€ 3,50
		Mini 240 liter	€ 6,00
		Zakken 30 liter	€ 0,75
		Zakken 60 liter	€ 1,50
Katwijk	Vast tarief	1-persoon	€ 222,36
		2 of meer personen	€ 341,40
	Variabel tarief	Ondergronds, per keer	€ 1,31
		Mini 140 liter	€ 3,06
		Mini 240 liter	€ 5,25

Binnen de GR Avalex, is de gemeente Midden-Delfland de eerste gemeente die overstapt op het restafvaltarief. Dit zal gebeuren per 1 januari 2027. De tarieven die Midden-Delfland dan zal hanteren, worden eind 2026 bekend.

Wijze van afrekening

In geval van het restafvaltarief wordt het **vaste tarief** op de gebruikelijke wijze in rekening gebracht: aan het begin van het jaar.

Voor de wijze van afrekening van het **variabele tarief** bestaan verschillende mogelijkheden:

- Verrekening achteraf; dus in het volgende kalenderjaar
- Verrekening achteraf in periodieke termijn (bijvoorbeeld kwartalen)
- Op basis van een voorschot met verrekening achteraf
- Pre-paid

Verrekening achteraf

Administratief is dit redelijk eenvoudig. Op basis van gegevens van Avalex kan aan het einde van het jaar bepaald worden hoeveel het variabele tarief per huishouden is. Dit variabele deel wordt dan tegelijkertijd met het vaste deel voor het nieuwe jaar als afvalstoffenheffing gevorderd.

Dit heeft wel als nadeel dat de gemeente de variabele kosten moet voorfinancieren in de het lopende jaar. Dit is het systeem in de gemeente Velsen.

Periodieke verrekening achteraf

In dit geval betalen inwoners na ieder kwartaal (of een 4-maands periode) hun variabele deel aan de gemeente. De voorfinanciering is daarmee kleiner.

Tegelijkertijd betekent dit wel dat de gemeente meerdere malen een aanslag moet versturen waardoor de organisatiekosten wel hoger liggen.

Voorschot en verrekening achteraf

Inwoners krijgen aan de voorkant een aanslag voor het vaste deel en een (realistisch) ingeschat variabel deel. Aan het einde van het jaar (met de aanslag voor het nieuwe jaar) wordt dan berekend of een huishouden bij moet betalen of geld terugkrijgt.

Hierdoor wordt meteen voor inwoners duidelijk dat goed scheiden loont. Tegelijkertijd kan het demotiverend werken als iemand toch nog moet bijbetalen. Een realistische inschatting kan de kans hierop wel verminderen.

Zowel de gemeente Woerden als Teylingen werkt met dit systeem waarbij inwoners een soort van 'beloning achteraf' ontvangen voor goede scheiding.

Pre-paid

Het werken met een dure zak is een vorm van een pre-paid restafvaltarief. Maar een andere mogelijkheid is om inwoners 'tikkies' te laten inkopen waarmee ze dan de ondergrondse container kunnen openen.

Risico is dat inwoners, als de tikkies op zijn, het afval naast de ondergrondse container zetten. Een nadeel van dit systeem is verder dat een pre-paid systeem voor mini-containers nog niet bestaat.

Uitvoeringskosten

De kosten voor het innen van de afvalstoffenheffing zal wel stijgen. Zo zal bij verrekening achteraf sprake zijn van twee inningsmomenten (en aanslagen). De precieze kosten hangen af van de gekozen vorm van heffing/ verrekening van de variabele kosten.

De NVRD stelt dat de perceptiekosten over het algemeen liggen tussen de € 5 en € 10 per aansluiting.

Gemeenten die hun belastingen laten innen door een samenwerkingsverband zijn ook vaak goedkoper uit, helemaal als het samenwerkingsverband al ervaring heeft de inning van een restafvaltarief bij andere gemeenten. Dit betekent dat voor de gemeente Zwolle de kosten tussen de € 2 en € 2,30 meer zijn per huishouden (aanslagregel).

Implementatiekosten

De hoogte van de implementatiekosten hangt mede af van keuzes die de raad maakt. Mede daarom kan hier enkel een globaal inzicht worden verstrekt aan de hand van ingeschatte aanschafkosten.

Activiteit	Prijs per stuk	Aantal	Totaal
Vervangen afvalpassen	€ 7,50	38.000	€ 285.000
Chip voor mini-containers	€ 5	15.250	€ 76.250
Hardware voor ondergrondse containers	€ 1.000	480	€ 480.000
Vervangen in pandige containers door OC	€ 10.000	200 in pandige containers ⁵	€ 2.000.000
Plaatsen dubbel-zuilen (30/60 liter) ⁶	€ 4.000	680	€ 2.720.000
Software voor koppeling adres- en inzamelgegevens	€ 10.000	1	€ 10.000

Tijdens de implementatie- en opstartfase wordt ook een extra beroep gedaan op de ambtelijke organisatie. De NVRD schat in dat dit voor een gemeente met een omvang van Leidschendam-Voorburg betekent dat er (tijdelijk) 4-5 fte moet worden aangenomen of ingehuurd. Hierbij moet dan worden gedacht aan communicatie-medewerkers, extra administratieve ondersteuning voor BAG-administratie, heffingen en toezicht & handhaving.

4.2.6 Gemeentelijke regelgeving

Als de raad besluit tot de invoering van het restafvaltarief moeten verschillende gemeentelijke beleidsstukken en regelingen worden gewijzigd.

Gemeentelijke grondstoffenplan (GGP)

De invoering van een restafvaltarief is een beleidswijziging en dit moet dan ook leiden tot een nieuw 'afvalbeleid'. Gezien de nieuwe doelen van het nieuwe 'afvalbeleid'; namelijk zoveel mogelijk grondstoffen hergebruiken, dekt de term Gemeentelijk Grondstoffenplan de lading beter.

Dit gemeentelijk grondstoffenplan kan alleen maar tot stand komen met input van betrokken partijen waaronder in eerste instantie de inwoners.

Het gemeentelijk grondstoffenplan is de vastlegging van het beleid en moet daarom vastgesteld worden door de raad.

Afvalstoffenverordening

Een nieuw beleid moet vertaald worden in een nieuwe afvalstoffenverordening die vastlegt hoe afval in de gemeente wordt ingezameld.

Omdat amendementen van de raad op het GGP nog van invloed kunnen zijn op één of meerdere artikelen van de Afvalstoffenverordening kunnen deze twee (beleids-)stukken alleen opvolgend aan de raad worden aangeboden ter vaststelling.

Uitvoeringsbesluit afvalstoffen

⁵ Het is onduidelijk of alle in pandige containers moeten worden vervangen door een ondergrondse container, dit zal per locatie bekeken moeten worden.

⁶ Als de raad kiest voor deze mogelijkheid te kunnen differentiëren tussen 30 en 60-liter zakken

Het Uitvoeringsbesluit afvalstoffen is een afgeleide van de Afvalstoffenverordening. In het Uitvoeringsbesluit worden de regels en richtlijnen vastgelegd voor de inzameling en verwerking van afvalstoffen.

Het Uitvoeringsbesluit Afvalstoffen wordt vastgesteld door het college.

Afvalstoffenverordening

Jaarlijks stuurt het college een afvalstoffenverordening voor besluitvorming naar de raad. Bij de invoering van een restafvaltarief moeten de volgende elementen worden opgenomen:

- Heffingsgrondslagen (frequentie of gewicht)
- Tarieven per soort aanbieder (tarieven per zak, mini-container)
- Compensatiemaatregelen/ vrijstellingen (bijv. hoe gaat de gemeente om met doelgroepen als gezinnen met jongere kinderen in luiers, mensen met veel medisch afval, minima)

4.2.7 Privacywetgeving

In geval van een restafvaltarief is een koppeling tussen het aantal aanbiedingen en het huisadres van de gebruiker/ aanbieder noodzakelijk. Door deze koppeling wordt dit gezien als het verwerken van persoonsgegevens. Dit betekent dat naleving van de Algemene Verordening Persoonsgegevens (AVG) noodzakelijk is.

Het is de verantwoordelijkheid van Avalex en de gemeente om ervoor te zorgen dat de verwerking van gegevens proportioneel is en geen (onnodige) inbreuk maakt op de privacy van inwoners. Het is ook van belang dat de gemeenteraad de expliciete beslissing neemt om de hoeveelheid aangeboden restafval te koppelen aan de huisadressen.

Voor een juiste verwerking van de gegevens is de aanpassing van werkprocessen, protocollen en andere (beleids-)stukken noodzakelijk.

1. Protocol gegevensbeheer

Het bestaande protocol moet worden uitgebreid om de koppeling/ integratie mogelijk te maken met enkele databronnen zoals de Basisregistratie Adressen en Gebouwen, de Waardering Onroerende Zaken en de Basisregistratie Personen

Een goede beveiliging van het systeem met voldoende aandacht voor toegang tot het systeem, regelmatige audits en compliance checks zijn noodzakelijk. Een juiste training van het Avalex-personeel is ook essentieel voor een goede (en daarmee veilige) werking van het systeem.

2. Privacybescherming

De huidige privacyverklaring moet worden aangepast naar aanleiding van de invoering van een restafvaltarief. In de verklaring moet duidelijk worden omschreven hoe de persoonsgegevens worden verzameld, verwerkt, bewaakt en beschermd door zowel Avalex als de gemeente.

3. Data Protection Impact Assessment (DPIA)

Gezien de risico's die verbonden zijn aan het verzamelen en verwerken van zoveel privacygevoelige gegevens, kan een DPIA worden uitgevoerd. Een DPIA is een onderzoek dat Avalex en de gemeente helpt bij het vaststellen en minimaliseren van de privacy risico's die gepaard gaan met, in dit geval, de invoering van een restafvaltarief.

Een DPIA beoordeelt de privacy risico's, waarborgt dat de systematische beoordelingen en aanpassingen in het gegevensverwerkingsbeleid voldoen aan de wettelijke vereisten en faciliteert een effectief risicomanagement gedurende het proces.

In het kader van de wensen van Midden-Delfland om per 1-1-2026 te starten met het restafvaltarief is een DPIA uitgevoerd voor Avalex.

4.3 De implementatie

Na het moment waarop het restafvaltarief ingaat, is het werk nog niet gedaan. In de eerste periode moet vooral worden gemonitord of de processen werken, of de inschattingen (qua frequentie aanbidding, en daarmee de tariefsinschatting) kloppen, maar ook hoe het restafvaltarief wel of niet doorwerkt in de buitenruimte.

4.3.1 Bijplaatsingen

Bij politici en inwoners leeft een grote angst dat de invoering van het restafvaltarief leidt tot veel bijplaatsingen in de gemeente.

Dit is door IPR Nomag onderzocht in 2021. Uit dit onderzoek bleek onder meer:

- Kort na de invoering wel toegenomen bijplaatsingen
- Vooral in verstedelijkte gemeenten
- Voornamelijk op kwetsbare locaties in een gemeente en niet overal
- Het betreft veelal extra dumpingen van grofvuil en niet zozeer van fijn huishoudelijk afval

Mede door flankerend beleid, zoals extra communicatie en extra inzet handhavers, wordt na enige maanden het oude niveau van bijplaatsingen bereikt.

Samen met Handhaving moet gekeken worden naar efficiënte handhaving. Dat kan zich richten op enkele probleemlocaties of op andere vormen van handhaving.

In de gemeente Zuidplas waren de bijplaatsingen na een jaar weer terug op het oude niveau. In Katwijk is twee maanden extra gecontroleerd op dumpingen waarna de dumpingen weer op het oude niveau waren. Beide gemeenten adviseren om een duidelijke nulmeting te maken van het aantal dumpingen in de maanden voor de invoering.

4.3.2 Inventarisatie klachten

Nieuw beleid zorgt vaak voor extra klachten van inwoners. Omdat het nieuwe beleid niet goed begrepen wordt, of omdat mensen ontevreden zijn over het beleid op zich.

Het is van belang om de klachten van inwoners te monitoren. Deze klachten zijn goede input voor een nieuwe communicatiecampagne. Ook kunnen klachten een reden zijn om de verdeling van ondergrondse grondstofcontainers nogmaals tegen het licht te houden.

4.3.3 Monitoren financiële ontwikkelingen

Het is, mede met het oog op mogelijke aanpassingen van de (vaste of variabele) tarieven in volgende jaren van belang om te monitoren of de tariefstructuur afdoende is, of dat er, als gevolg van de diftarparadox, een tekort dreigt.

Ook is van belang om ervaringen bij de aanslagoplegging te monitoren. Zijn er bijvoorbeeld meer/ minder bezwaren dan eerdere jaren. Wat is de grond waarop mensen bezwaar maken. In hoeverre worden de bezwaren wel of niet toegekend.

4.3.4 Communicatie

Ook tijdens de eerste maanden van invoering van het restafvaltarief blijft communicatie naar de inwoners van belang. Niet alleen over de successen als er minder restafval wordt ingezameld, maar zeker ook wat minder goed gaat.

Zo is een verslechtering van de kwaliteit van andere grondstoffen onwenselijk en het zorgt voor extra kosten die de gemeente met de invoering van het restafval probeert te verminderen.

5. Ervaringen andere gemeenten

In het kader van dit onderzoek is gesproken met verschillende andere gemeenten. Op basis van die gesprekken kunnen enkele geleerde lessen worden opgehaald.

1. Neem de tijd

Uit gesprekken met verschillende gemeenten is gebleken dat de invoering van het restafvaltarief een zaak van lange adem is. De periode tot het daadwerkelijke raadsbesluit kan al enkele jaren in beslag nemen. Zo heeft de raad van de gemeente Katwijk in 2019 het besluit tot invoering genomen. De daadwerkelijke invoering vond plaats per 1-1-2025. Ook in Gouda heeft het traject ruim 6 jaar geduurd.

Ook de voorbereidingen na het raadsbesluit kunnen soms langer duren dan verwacht. In die gevallen hebben betrokken gemeenten ervoor gekozen om het restafvaltarief een jaar uit te stellen. Ook zijn er gemeenten die toen het restafvaltarief als 'pilot' hebben doorgevoerd. Het aantal aanbiedingen van zakken of mini-containers werd wel geregistreerd, maar de afvalstoffenheffing was nog de oude versie. Verschillende gemeenten noemden dit 'droog proefdraaien'.

Het geeft de gemeente al wel inzicht in de vraag of de processen (en dan vooral de koppeling tussen het aantal aanbiedingen en de huisadressen) goed werkten. Ook kan het een betere indicatie geven van gedragsveranderingen van inwoners want in meerdere gemeenten is geconstateerd dat ook al was het restafvaltarief nog niet volledig ingevoerd, inwoners al wel minder restafval weggooiden. Zo zag de gemeente Velsen al een daling van het restafval na het raadsbesluit, en dus nog voor de invoering.

2. Communicatie, communicatie, communicatie

In iedere gemeente is het traject van voor de politieke besluitvorming tot na de invoering begeleid door een intensieve campagne.

Belangrijk hierbij is het om per campagne-uiting één boodschap te hebben. Ook werden verschillende kanalen gebruikt: bewonersavonden, folders, aanwezigheid van gemeente op evenementen (vaak met een duurzaamheidskarakter), filmpjes op social media, inzet afvalcoaches etc.

Een focus op bepaalde doelgroepen is ook van belang. Hier kan (deels) speciale communicatie voor worden gemaakt. Nog belangrijker is het om met die groepen in contact te treden via belangengroepen. Op die manier kunnen zorgen van bijvoorbeeld kwetsbare groepen in een vroeg stadium worden meegenomen.

In die communicatie is het ook goed om onderscheid te maken tussen ongewenste zaken die nu al spelen. Bijvoorbeeld illegale bijplaatsingen. Het gevaar is dat dit na invoering al snel wordt toegeschreven aan het nieuwe afvalbeleid. Terwijl dit veelal niet zo is. Een goede nulmeting is wat dat betreft van groot belang omdat daardoor bij de evaluatie van het beleid, en in de communicatie, duidelijk kan worden gemaakt wat de gevolgen zijn van het nieuwe beleid.